SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVII. No. 176. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, SEPTEMBER 14, 1990 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 14-го ВЕРЕСНЯ 1990 Ч. 176. РІК XCVII

М. ГОРИНЬ ВИСТУПИВ НА СОЮЗІВЦІ

На Союзівці промовляє М. Горинь. Зліва: А. Дидик-Петренко.
(Фото: ред. М. Коломиєць).

Союзівка. — В суботу, 1-го вересня, тут виступив з доповіддю про сучасну політичну ситуацію в Україні голова Секретаріяту Народного Руху України Михайло Горинь. В приміщенні „Веселки" зібралося бл. 600 осіб, які понад дві години мали можливість слухати народного депутата УССР і ставити йому питання.

Гостя привітала Уляна Дячук, головний предсідник Українського Народного Союзу, яка підкреслила, що в його особі присутні вітають одного з чільних представників українського політичного життя. Вона підкреслила, що під сучасну пору зростає значення допомоги, яку діяспора несе й повинна нести надалі. Життєвий шлях гостя коротко відтворив заступник головного предсідника УНС д-р Нестор Олесницький.

М. Горинь у своїй доповіді заторкнув багато проблем, які стоять сьогодні перед Україною. Він сказав, що сьогодні проходять складні процеси національного відродження українського народу, будівництва української незалежної держави й валення імперських структур. Вони сходяться, витворюючи доволі складну ситуацію. Демократичний рух вибрав оптимальний варіянт, використовуючи всі доступні можливості — у тому числі телевізію і радіо для популяризації самостійницьких ідей серед широких мас людности. Ця тактика принесла вже бажані результати, свідченням чого є результати опитування громадської думки. В Києві 57% людей висловилося за виходом України зі складу СССР.

Іншою важливою площиною дій Руху є міжнаціональні відносини. Тут, на думку доповідача, треба дуже мудрої політики, щоб не допустити до створення інтерфронту, цієї п'ятої колони в розвитку ситуації в Україні.

Прийняття декларації про суверенітет України, закону про економічну самостійність УССР, а також закону про порядок проходження достроковоі військової служби на території України, за словами М. Гориня, є першими серйозними кроками на дорозі дійсного будівництва самостійної української держави. Тепер все залежатиме

(Закінчення на стор. 4)

ФЕСТИВАЛЬ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Філядельфія. — Українська Громада Метрополітальної Філядельфії, УАК Рада влаштовують тут в неділю, 16-го вересня, український фестиваль. Початок фестивалю о 12-ій год. дня до 7-ої год. вечора на „Пеннс Ледінґ", Делавер аве. й Честнат вул., Ріверсайд. В мистецькій програмі фестивалю — виступ українських танцюристів. Гості матимуть можливість набути традиційні українські страви й печиво.

УКРАЇНСЬКІ ТА РОСІЙСЬКІ ДЕПУТАТИ ПІДПИСАЛИ СПІЛЬНУ ДЕКЛЯРАЦІЮ

Київ. — У середу, 29-го серпня, в Москві українські і російські демократичні народні депутати СССР, УССР та РСФСР склали спільну декларацію про українсько-російські відносини та відносини між УССР й РСФСР. З українського боку цей документ підписали чільні представники Народної Ради у Верховній Раді УССР: Левко Лук'яненко, Ігор Юхновський, Іван Драч, Дмитро Павличко, Володимир Пилипчук, а також Юрій Щербак. Під час свого перебування в Москві вони зустрілися також з найближчими співробітниками Боріса Єльціна.

У декларації зазначено, що зустріч парляментаристів України і Росії була зорганізована Народною Радою України і парляментарним бльоком „Демократична Росія". Виходячи з того, що СССР як унітарну імперію охопила глибока криза, парляментаристи ствердили, що вони бажають „побудувати демократичні незалежні держави наших народів, Республіку України та Російську Федеративну Республіку, встановити та розвивати відносини між ними, як суб'єктами міжнародного права". Історія України і Росії, сказано в декларації, багата на драматичні події, які не спряли встановленню між ними рівноправних відносин. Договір 1922 року про створення СССР зліквідував державну самостійність України і Росії, заклав підвалини сталінської імперії, яка „стала концтабором для всіх народів, які опинилися в її складі". В історії обох народів є також світлі сторінки спільної боротьби проти фашизму, сталінської тиранії та торжество демократичних ідеалів.

Сьогодні, в умовах розвитку демократії в обох країнах, український і російський народи мають шансу відкрити нову сторінку в спільній історії. Основою для цього повинні бути декларації про державний суверенітет України і Росії, нещодавно прийняті парляментами. Учасники зустрічі визнали, що міждержавні відносини УССР і РСФСР повинні базуватися на таких принципах: обосторонне визнання суверенности, суверенна рівність сторін, невтручання у внутрішні справи один одного і відмова від застосування сили, або економічних форм тиску; непорушність існуючих кордонів між УССР і РСФСР; сприяння у забезпеченні політичних, економічних, етнічних та культурних національних меншостей; дотримування прав людини; взаємовигідне співробітництво в економічній, екологічній, науково-технічній, культурній сферах; заохочення прямих зв'язків між підприємствами та організаціями; урегулювання будь-яких спірних проблем у дусі згоди.

У декларації стверджується далі, що особливістю сучасного переходового періоду в СССР є співіснування процесу будування незалежних держав, а з другого боку, наявність старих імперських структур. Їх безболісний демонтаж, утвердження державности республік і перехід до співдружности незалежних держав — головна проблема тепершнього часу. Для її вирішення, сказано у деклара-

(Закінчення на стор. 4)

Українські жінки пікетують міністерство оборони СССР

Москва. (ІЦР). — Тут у понеділок, 10 вересня, відбулося пікетування генерального штабу міністерства оборони СССР активістами комітетів матерів вояків України та Росії. Українська делеґація у складі семи осіб прибула до Москви із Запоріжжя на доручення Всеукраїнського з'їзду солдатських матерів.

Матері, як українки, так і росіянки, висловилися за те, щоб вояки проходили військову службу на території своїх республік. Понад 100 учасниць акції у своїх виступах закликали домагатися створення національних збройних сил. Делеґація жінок з України пікетувала з гаслами та українськими національними прапорами.

Військовий комендант Москви генерал-лейтенант Смірнов, намагаючись перешкодити акції, розірвав портрет вояка, що, за словами його матері, загинув від рук офіцерів військової частини 16785 у Приморському краї Росії. На захист матері став Микола Московченко, член союзу „Щит". Тоді роздратований генерал вигукнув прокляття на матерів і синів та пішов геть.

У Москві на Арбаті, поблизу української книгарні, 8-9-го вересня активісти українських організацій Москви розпочали реєстрацію громадян УНРеспубліки. Вже 9-го вересня було зареєстровано кілька сотень громадян, які проживають за межами України.

Московський студентський клюб та „Меморіял" 25-го серпня провели на Красній площі акцію, присвячену 22-ій річниці окупації Чехо-Словаччини.

В. БАРЛАДЯНУ ВИСТУПИТЬ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Заходами 2-го Відділу ООЧСУ тут в неділю, 16-го вересня о год. 5-ій по полудні у великій залі Дому ОУВФ при 136 Друга авеню, Василь Барладяну, довголітній політичний в'язень совєтських тюрем і концтаборів, активіст у неформальних організаціях, публіцист, член Української Асоціяції Незалежної Творчої Інтеліґенції, виголосить інформаційну доповідь на тему: „Сучасна політична ситуація в Україні". Після доповіді — запити.

В УКРАЇНУ ЗАПРОШУЮТЬ ЮРИСТІВ ТА ЕКОНОМІСТІВ ДІЯСПОРИ

Київ. — Голова постійної економічної комісії при Верховній Раді України член Великої Ради Руху Володимр Пилипчук запрошує українців ЗСА, Канади та інших країн відрядити в Україну кращих юристів та економістів, які змогли б включитися в законодавчу працю та взяти участь у плянуванні економічних законів для суверенної України.

Як відомо, Верховна Рада України 16-го липня 1990 року прийняла декларацію про державний суверенітет України, а 3-го серпня закон про економічну самостійність УССР. У зв'язку з цим треба прискорити вироблення власних законів, які забезпечать функціонування України як незалежної держави зі своєю економічною та політичною системами.

„Україна чекає на вашу допомогу", — пише член Президії Верховної Ради В. Пилипчук і просить звертатися з пропозиціями на такі телефони в Києві: 274-20-77; телекс — 131-355.

Вказаних фахівців просять прибути до Києва вже цього місяця, тобто у вересні.

Російська федерація прийняла новий економічний плян

Москва. — Не зважаючи на те, що Верховна Рада СССР все ще не схвалила економічного пляну, який повинен бути проголошений і введений в життя вже 1-го жовтня цього року, Російська федерація, найбільша республіка СССР, голосами 251 до 1 прийняла свій плян, яким у пізнішій стадії зацікавився сам президент Міхаїл Ґорбачов і його найближчий дорадник в економічних справах Станіслав Шаталін.

Другий альтернативний плян представив теперішній голова Ради Міністрів СССР Ніколай І. Рижков, але його плян стрінувся з гострою критикою з огляду на його перестарілі форми центрального плянування і збереження давньої адміністративно-командної системи.

Плян С. Шаталіна натомість включає два ключеві пункти: республіки мали б отримати майже повну контролю над своїми природними ресурсами, тобто економічну суверенність, а крім того місцеві республіканські закони матимуть першенство перед всесоюзним законодавством. Не треба отже дивуватися, що плян Шаталіна, який мавби пробно діяти на протязі 500 днів, і тому його називають „пляном-500", був повністю підтриманий не тільки президентом Російської федерації Борісом Єльциним, але також усіма 15-ма республіками.

М. Ґорбачов, який 11-го вересня мав представити Верховній Раді новий економічний плян для дискусії і затвердження, хитався спочатку між двома плянами, здаючи собі справу з консеквенцій неприйняття пляну Рижкова, який мабуть зрезиґнує із свого посту прем'єр-міністра. У повідомленні з Москви в середу, 12-го вересня, говориться, що президент СССР М. Ґорбачов остаточно підтримав плян Шаталіна, але у цій підтримці депутати Верховної Ради не бачили великого ентузіязму і рішучости. Може тому, що Ґорбачов, намагаючись рятувати свого прем'єра, послав обидві комісії — Шаталіна і Рижкова — назад до конференційної залі з пропозицією зробити ще одну спробу злучити обидва пляни в один.

АЛЬЯНТИ ЗРЕКЛИСЯ ПРАВА КОНТРОЛІ НАД НІМЕЧЧИНОЮ

Москва. — Чотири альянтські держави під час Другої світової війни — З'єднані Стейти Америки, Совєтський Союз, Великобританія і Франція, які зламали спротив гітлерівських військ на всіх фронтах і прийняли в травні 1945 року безумовну капітуляцію режиму А. Гітлера, підписали в Москві спільний документ, зрікаючись свякого окупаційного права в обидвох частинах Німеччини, яким вони досі користувалися на підставі договору з-перед 45-ти років.

У присутности генерального секретаря ЦК КПСС і президента СССР Міхаїла С. Ґорбачова, який приглядався до цієї церемонії, міністри закордонних справ обидвох частин Німеччини, Франції, Великобританії, З'єднаних Стейтів Америки і Совєтського Союзу, підписали так звану велику угоду у готелі Октябрської революції і підняли шампанське за співпрацю у повоєнному часі. „12-го вересня 1990 року увійде в історію, як світлий день не тільки для Европи, але усього світу в загальному," заявив міністер закордонних справ СССР Едуард А. Шеварднадзе.

Підписання договору відбулося після довших переговорів шістьох держав, „чотири плюс дві", започаткованих у Монтреалі, Канада після драстичних змін у Східній Німеччині і зруйнування так званого Берлінського муру, який символізував двоподіл в Европі і протягав лінію між вільними і поневоленими народами.

„Нова об'єднана Німеччина практично вже заіснувала тут у цій залі підписання важливого документу-договору", — заявив державний секретар ЗСА Джеймс Бейкер, позитивно висловлюючись про працю шістьох держав, які у дружній атмосфері і після усунення деяких перешкод довели фактично до об'єднання Німеччини, передавши усі права контролі над територією Німеччини, включно з Берліном в руки нового уряду, який буде створений на базі вільних демократичних виборів може ще до кінця цього року.

Федеральна Республікан Німеччини була, як відомо, створена в 1949 році, а так звана Німецька Демократична Республіка (Східня Німеччина) була формально проголошена в жовтні 1949 року із совєтської зони. Берлін, колишня столиця Німеччини, був розділений на чотири сектори і тим самим дав можливість трьом західнім альянтським державам контролювати велику частину міста, яке у пізніших роках стало місцем прибіжища багатьох втікачів з комуністичного „раю".

Не зважаючи на договір, який передбачає повну суверенність й незалежність об'єднаної Німеччини, новий уряд зобов'язався визнати недоторкальність теперішніх східніх кордонів з Польщею, вдержувати обмежену кількість війська, не продукувати атомової і хемічної зброї.

Як треба було сподіватися, керівники СССР використали також і цю нагоду для пропагандивних цілей, а міністер Шеварднадзе на всі лади повторяв значення перемоги СССР над гітлерівською Німеччиною, яку, як він каже, дехто намагався свого часу применшувати.

Після виведення совєтських військ із Східньої Німеччини, що мало б статися до 1994 року, німецькі війська, які входять в склад військ Північно-Атлантійського Оборонного Союзу (НАТО), можуть стаціонувати у східній частині, але без атомової зброї. Натомість альянтські війська, на підставі договору, ніколи не матимуть права стаціонувати на території, яку тепер займала Східня Німеччина.

Деякі політичні аналітики, зокрема европейські, натякають на атмосферу другої Ялти, яка панувала в Москві під час підписання великого договору. Москва навіть домоглася, щоб пам'ятник у Берліні, збудований на славу совєтської перемоги над Гітлером, став символом пригадки. До цього очевидно, треба додати майже 30-більйонову доппомогу Бонну для СССР, для латання дір совєтської економіки, яка, як і ціла комуністична система, опинилася над проваллям.

У СВІТІ

НА ЗАСІДАННІ АРАБСЬКОЇ ліґи в Каїрі, де вирішували питання чи переносити головну квартиру з Тунісу, можна було дуже виразно зауважити, що сьогоднішній арабський світ розколений на дві частини. Саме на цьому зібрані впадало у вічі, як основно змінилися погляди ще так недавніх однодумців на протязі тих останніх п'яти тижнів від нападу іракських військ на Кувайт. Глибоким став цей розподіл арабських народів, приневолюючи одних стати по стороні рішення Арабської ліґи, що осудила окупацію Кувайту військами Іраку та одобрила військову підтримку в спілці з Америкою на території Савдійської Арабії, а других до всецілої підтримки іракського президента Саддама Гуссейна. З 21 члена-народу Арабської ліґи тільки 12 голосувало за перенесенням головної квартири назад до Каїру з Тунісу, але й також підносили питання про те чи Арабська ліґа зможе дальше функціонувати, як спільна організація всіх арабських народів.

У ВІВТОРОК, 11-ГО ВЕРЕСНЯ, Нелсон Мандела і президент Південної Африки Ф.В. де Клерк відбули інтенсивні розмови в справі міжплемінної боротьби серед чорних громадян країни. Після цих розмов Н. Мандела остерігав, що коли уряд не запобіжить цим жорстоким міжусобицям, то запропоновані президентом Ф.В. де Клерком міжрасові переговори над будучністю країни знайдуться у великих клопотах. „Велика кількість жертв, що їх поніс наш народ останніми часами та цілковита бездіяльність уряду на цьому відтинку серйозно загрожує мировому процесові". Він одначе рівночасно запевнив, що Африканський національний конґрес робитиме все, що тільки в його силі, щоби цьому запобігти, але уряд Південної Африки зі своєї сторони мусить також виказати більше зацікавлення цією проблемою.

РЕЧНИК ДЕРЖАВНОГО департамрнту ЗСА заявив, що уряд президента Джорджа Буша під сучасну пору не визнає жодного уряду воюючих сил за владу в Ліберії, одначе втримує зв'язок з усіма. Ришард Бушер сказав у відповідь на питання чи ЗСА фаворизує будь-яку із воюючих фракцій, що „не нам рішати про владу в Ліберії", а крім того тепер важко розібратися хто є при владі в Монровії, столиці країни.

ВІСІМНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ після того, як Уряд ЗСА заборонив імпортувати овочі з Чіле, бо у двох виноградних ягодах знайдено отруту ціянід, лихі з цього приводу фармери, експортери та політики в Чіле вирішили спрепарувати судову справу з вимогою 333 міл. дол. відшкодовання. Чілійське міністерство юстиції розглядає оскарження ЗСА базуючись на університетських дослідах, які стверджують, що приявність ціяніду, якщо його взагалі найдено, міг бути тільки впорскнутий в лябораторіях Управління харчів і ліків. Всі ці, що були пошкоджені тією забороною імпортування чілійських овочів у березні 1989 року, домагаються, щоби Адміністрація президента Дж. Буша визнала свою помилку та почала переговори в справі відшкодовання. Американські офіційні чинники на це не погоджуються, заявляючи, що не було жодної помилки та натякують, що визнають судове рішення.

Відбудеться Етнічний фестиваль в Ню Джерзі

Джерзі Сити, Н. Дж. — Дводенний стейтовий фестиваль етнічних груп Ню Джерзі відбудеться в Парку Свободи біля Джерзі Сити, в суботу і неділю, 15-го і 16-го вересня. Цей 20-ий з черги фестиваль відзначує цього року мадярську групу, одну з більш чисельних у стейті.

Офіційне відкриття програми буде в суботу, в год. 12ій полудня з участю представників стейтової адміністрації, а почнеться дефілядою національностей. Українська група завжди була гарно репрезентована. Тож і цього року можна сподіватися, що українські мешканці стейту з усіх околиць прийдуть. Проситься всіх принести синьо-жовті прапорці, щоб задемонструвати зв'язок з Україною.

Доїзд до парку (Liberty State Park) дорогою 78 схід до Н. Дж., Тирнпайк до виїзду ч. 14Б, а дальше за знаками до історичного термінали. Вступ і паркування вільні. Звідтіль можна переїхати на острів Еллис, де саме відкрився Музей іміграції, в якому є й українські експонати.

В АМЕРИЦІ

ГОЛОВА ГЕНЕРАЛЬНОГО бухгалтерського бюра у Вашінґтоні Чарлз Бовшер заявив у вівторок, 11-го вересня, що хоча федеральний фонд, який забезпечує банкові вклади, „технічно спроможний" виплатити вкладникам 100,000-ні вклади, в дійсности він стоїть перед великими фінансовими проблемами. Виступаючи перед Конґресом, Ч. Бовшер сказав, що в наступних роках федеральний фонд з теперішнім 13,2-більйоновим балянсом, не враховував 8-більйонової вартости скрахованих південно-західніх банків та інших банкових інституцій, які скрахують в найближчому часі. Федеральний фонд, створений під час великої депресії, вперше стоїть перед загрозою цілковитого вичерпання.

ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ — УНС

З Головної Канцелярії УНСоюзу інформують, що до новоствореного Фонду Відродження України — УНС вплинуло від членів УНС до четверга, 12-го вересня, 3,326 чеків — дивіденд, відсотків від боргових зобов'язань і добровільних датків на суму

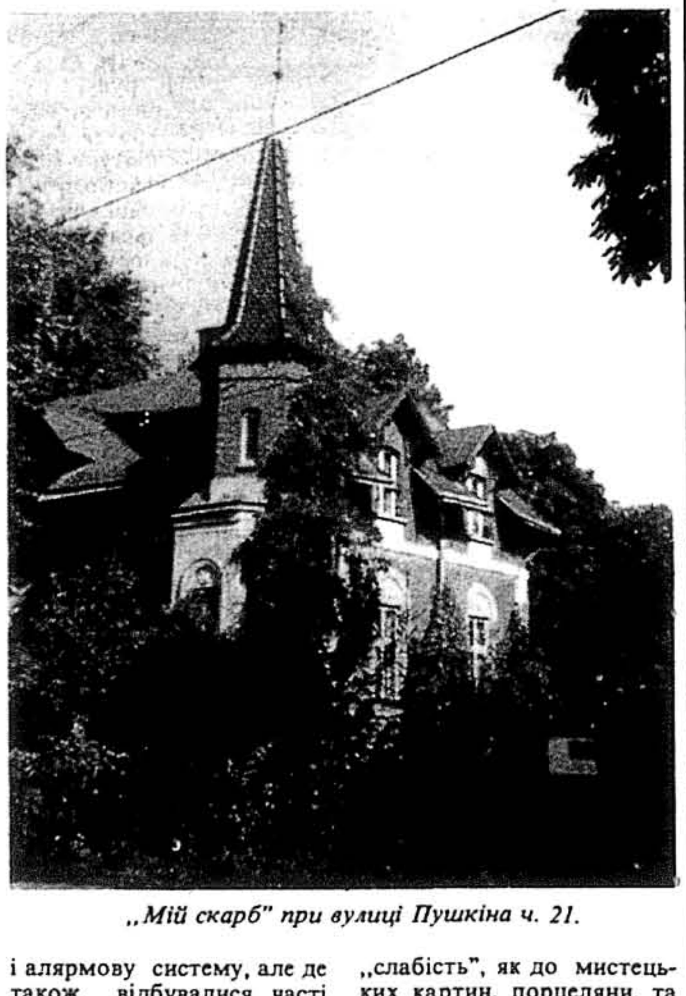
82,451.03

З МАНДРІВОК ПО УКРАЇНІ

„Мій скарб", що став скарбом Львова

Львів (О. Кузьмович). — Трапляються у житті людини такі несподіванки, що їх не найдеш у найкращій сенсаційній повісті, а коли розповідаєш — слухачі думають, що це фантазія.

Так неправдоподібно прийшла після довгих років забуття історія хати, з якою зв'язані найкращі спомини з молодих років. Зовсім припадково попала мені в руки газета „Ленінська молодь" із статтею Павла Романюка п.з. „Вкрадена колекція" ще з вересня 1989 року, а в ній описана доля моєї хати, що завдяки її загарбникові Миколі Островерхову стала славною на цілий Львів. Цей „колекціонер", що приїхав до Львова з окупантами зі сходу та перебрав нашу хату в 1944 році з усім, що в ній було, а в тому багато цінних речей, що їх батьки призбирали довгими роками, помер у 1989 році, записуючи ціле цінне загарбане ним довгими роками хитрих крутійств та безправ'я майно, музеєві образотворчих мистецтв ім. О. Пушкіна в Москві.

„Мій скарб" при вулиці Пушкіна ч. 21.

Показується, що вже за життя М. Островерхов був у Львові добре відомий, як і наша хата, що її він привласнив, при вул. Пушкіна ч. 21 (за нашого перебування Потоцького ч. 21), де поставлено сильні ґрати на вікнах і алярмову систему, але де також відбувалися часті прийняття для різних совєтських „достойників" і для молодих хлопців, до яких М. Островерхов мав таку „слабість", як до мистецьких картин, порцеляни, та безчисленних книжок. Стаття в „Ленінській молоді"

(Закінчення на стор. 4)

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc at 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302

Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашінгтоні (202) 347-UNAW (202) 347-8631 (факс)

Postmaster Send address changes to
Svoboda 30 Montgomery Street Jersey City N J 07302
Tel (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City N J

Передплата на рік $40.00 на півроку $22.00 на 3 місяці $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно За кожну зміну адреси $1.00
чеки money orders виставляти на Svoboda

Статті і дописи підписані авторами не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою — За зміст оголошень Редакція не відповідає

P.O. Box 346 Jersey City N J 07303

Японія і Москва здобули допомогу

Коли в минулому сторіччі царська Росія загарбала Зовнішню Монголію і перевела почерез увесь Сибір залізницю — вона почала суперничати з Японією за примат на Тихому океані. Напружені російсько-японські відносини довели до війни у 1905 році, яку Росія ганебно програла — на суші і на морі. Невірогідну бездарність російського державного апарату, яка довела до воєнної катастрофи, описав лікар-письменник Вересаєв у своїх споминах. Між іншими курйозами — пропав тоді на Сибірі цілий московський поїзд з вантажем зброї й амуніції. Крам продали довкільним селянам, порожні вагони пустили на сліпі рейки і слід пропав. Воєнна програма спричинила революцію в Росії, під тиском якої цар покликав псевдопарлямент у постаті Думи. Як на терені тих Дум у Петербурзі українці боролися за примітивні права мови і друку описав це прегарно Олександер Лотоцький у тритомових споминах „Сторінки минулого". Ту програму у 1905 році Московщина „відбила" собі у 1945 році на Ялтинській конференції, де Рузвелт і Черчіл погодилися, щоб СССР зайняв чотири найдалі на північний захід висунені японські острови. СССР не дав у Другій світовій війні Америки проти Японії ніякогісінької допомоги і той дарунок Сталінові був великою кривдою для Японії. Японці цього не забули. По нинішній день нема між СССР і Японією формального мирового договору.

У першому тижні цього місяця три дні перебував у Токіо совєтський міністер закордонних справ Едуард Шеварднадзе. За звідомленням у „Ню Йорк Таймсі" з 8-го вересня ц.р. японці, з якими розмовляв Шеварднадзе, поводилися дуже холодно. Вони офіційно все ще стоять на становищі, що спершу Москва повинна звернути ці чотири острови, а щойно тоді можна говорити про нормалізацію відносин та торговельні справи. Однак у фінансово-торговельних колах Японії є впливові люди, які дивляться на СССР, як на майбутній терен збуту японських промислових виробів і тому ставляться прихильно до заходів совєтської дипломатії — щоб Японія інвестувала в СССР свої капітали і щоб тепер постачала машини, яких там нема. Прем'єр Японії Тошікі Каіфу заявив у підсумках своїх розмов з названим совєтським міністром, що СССР готов переговорювати про різні справи, між ними про окуповані японські острови. Але у цій же інформаційній статті „Ню Йорк Таймсу" підкреслено характеристичний для Москви момент. Шеварднадзе говорив тільки, що його уряд готов переговорювати про „географічну ситуацію". Недавно Ґорбачов заявив, що „совєтська територія" не є на продаж — забувши, що на цих чотирьох японських островах ніколи не було одного відсотка москалів!

У квітні наступного року має приїхати до Токіо Міхаіл Ґорбачов. Шеварднадзе передав на руки названого японського прем'єра запрошення від Ґорбачова японському цісареві Акігіто, щоб той прибув з відвідинами до Москви зі своєю дружиною Мічіко. Можна дуже сумніватися, щоб вони прийняли таке запрошення.

Японія — найбагатша у світі країна. Вона належить до сьоми найбільш упромисловлених країн. Не диво, що у теперішній затяжній економічній кризі Ґорбачов шукає допомоги не тільки від Америки, Европейської економічної спільноти, Західньої Німеччини, Світового Банку — але й від Японії, без уваги на їхню взаємну ворожнечу. Якщо прийшло б до совєтсько-японських переговорів — Японія ледве чи отримала би назад всі чотири загарбані острови. Ґорбачов ледве чи зрікся би тих островів, які стали мілітарними, сильно уфортитифікованими базами. Не можна виключити компромісу, що два острови Москва звернула би і два інші перетворила би у пробний терен здійснювання пляну оздоровлення економічної ситуації СССР, передбачені на 500 днів — саме півтора року. На всякий випадок — ми є свідомі, як провалюється спадщина Ялтинської конференції — однієї з найганебніших у всесвітній історії. Японці — надзвичайно практичний народ. Вони мають далекосхідню терпеливість. Але надія на користі з інвестицій у СССР може скінчитися прикрим розчаруванням. Ще не було прецеденту, щоб хтось скористав на співпраці з Москвою.

Архипресвітер Сергій Кіндзерявий-Пастухів

СВОБОДА

Найбільший скарб в житті людини, це свобода. Господь Бог створив людину у свободі, і задля свободи. Від сатани ж через нашу свободу прийшов гріх у життя наше. Але ради тієї первісної свободи Христос, Син Божий, приніс викупжертву за наші гріхи, умер на хресті. Господь Бог так чудесно полагодив справу, засипав прірву, спричинену гріхом, прірву між Ним і людиною. То ж і Апостол умовляв: у свободі, до якої вас викупив Христос, стійте, і в ярмо неволі більш не повертайтеся.

А свобода — центральна вартість у житті людини. З усіма недоліками та браками людина можна змиритися, до всього може привикнути, окрім браку свободи, окрім неволі, рабства. До цього люди не привикають; то такого доходить людини після недолі, після поневолення, вже аж коли стане рабом.

Бо рабство — протилежність до свободи. І пан рабства та ворог свободи — сатана. Він всіляко зводить, „розколює", давить людину, обмежує свободу. Але робить все це не сам (було б і недоречно, і недотепно, і неефективно), а руками своїх слуг у світі, про яких Луначарський, узагальнюючи для ясности, сказав: „і сатана стоїть на чолі пролетарських колон". То ж то воно! Сімдесят років застав ляли маршували під прапором та під диктатом сатани. І ось, домашерувалися...

Але сатана своїх не відпускає, та й тих, які слідували за ними — не віддає. То ж і маємо „перестройку" та „ґласность" щоб заплутати усі сили свободи; у дійсності ж йдеться їм тільки про перебудову партапарату, задля продовжування сатанинської лінії поневолення духа людського. Уважно пригляньтеся до події в СССР. У основі ж: нічого не змінилося, жодної перебудови життя; тільки „ґласность", що робить враження та атмосферу великих, епохальних змін. Але ж ця „ґласность" — тільки говорилівка, що може скінчитися кожної хвилини. Чорновіл свідчить, як Київ, столиця-серце України (!), давить та нівелює всякі справи свободи, визволення. Бо ж усі ті івашки — свої люди у сатинській системі. Свідомі вони про це, чи ні, не важно. То ж для них: Свобода? Яка? Нема такої! Ясно?!

Оце вам справжня аналіза сучасних подій на Батьківщині, і в цілій імперії СССР. Остаточно факт: із комунізмом ніяк не буде діла! Народ це уже либонь добре розуміє, але ще не знає, як за основне взятися. Велике розгублення. Від чого починати, на що ставити наголос? А може ж таки ще щось і вийде? Головно, якщо без біди, без драми, без жертв, без лишньої крови. Та ще й як Америка, та Европа, та Японія врятують!

Надії такі недоречні, бо розмазують свідомість. Наставляють думку про компроміс там, де компромісу бути не може. Ми із сатанізмом, прямим, чи тільки посереднім, не маємо жодного компромісу, не можемо мати жодного домовлення чи порозуміння. Це, властивно, найстрашніше з усього в нашій свідомості. Бо може звести нашу духовість до рівня компромісних абсурдів: ще від 1917 повно різних, навіть „богословських", спроб „поєднати" Христову релігію Одкровення, чи національні стремління, чи ідеї свободи із сатанізмом, чи пак „комунізмом".

Чи ж диво, що до діла ніколи нічого не виходило! Бо й природно не могло вийти! Із двох основних причин. Поперше, Правда Христа ніяк не спілкується із брехнею сатани. І друге: прямі чи тайні сатаністи мають інше, своє наставлення: тут, скажім, партійну лінію чи послух.

Тож я нікому з комуністів не вірю. Це все люди із роздвоєною душею, із подвійною мораллю, із двійними драбинами вартостей. Це все люди сумарно нечесні, дволичні; просто сатаністи, які грають навіть на „перестройці" та „ґласності" ради... своєї перемоги.

Не вірю я комуністам, тай годі. І ще ніколи на цьому не завівся. А ще існують наївні, довірливі, я не винен!

Я, правда, знаю й хороших людей — „комуністів", таких, як Григоренко, Руденко, але вони визначили свій уділ у свободі Христовій. Тепер, доречі, цілими лавами хороші люди тікають із лав комунізму. Приходить прозріння, свідомість. Приходить природний гін чи потреба свободи. А свобода ж не від Маркса, Леніна, Сталіна чи Ґорбачова. Свобода тільки від Христа. Бо свобода либонь перший дар Божий людині. Бож свобода визначує основну прикмету людини в житті. Без свободи людина легко становиться тваррю, животним, скотиною, що, до речі, блискуче і наочно доказали 70 років комуністичного правління.

Існує одна, чи не найважливіша, коронна прикмета свободи, що якось і між нами, християнами, залишається незрозумілою та майже неважною. Христос сказав: „Хто слухає слово Моє і вірує у Того, Хто Мене послав, той має життя вічне, і на суд не прийде, а перейде від смерти в життя". Тут значення свободи у вічному, в абсолютному. Тут свобода — не перший, а останній дар Божий людині. І це ми, із нашим досвідом, повинні б розуміти найкраще, досконало. Між нами, либонь, найбільше було тих, від свободи, яких слуги сатанинського рабства украй скривдили, заму чили, скатували, до гною прирівняли або в мерзлотах прикопали...

І тут велика таємниця ласки Божої: усі, що від свободи Христової не померли зря, не „згинули", не пропали пропадом, як цього бажає сатана. Вони просто перейшли від смерти до життя. Але імена слуг сатани не записані у Книзі Життя. А що всі ми помремо, то й становиться дуже наочною справа вибору: чи у свободі Христовій, чи у сатанинському ярмі?

Ті, які від свободи, завжди перемагають. Чи ще у цьому житті, як Чорновіл, Лук'яненко, Сверстюк, Горинь, та ті, які з нами, чи у вічності, як Стус, Тихий, Григоренко, та всі мільйони інших замучених. Бо остаточно все вимірюється абсолютною міркою; у вічності. Та й стоїть: „Коли ж Син визволить вас, справді свобідними будете".

НА МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ

Д-р В. Іваницький

„Надзбручанка" в Канаді

Після двомісячної літньої перерви знову починає динамічно пульсувати громадсько-національне життя в Торонто і околицях. Управи товариств і організацій почали відбувати свої засідання, Торонтонський КУК відбув у неділю, 9-го вересня традиційний Український День на Оселі Київ, у Окнілі, при багатотисячній участи нашого громадянства, делеґації СКВУ на чолі із президентом Ю. Шимком, що повернулась із З'їзду Українців з діяспори в Варшаві, Польща. Крім цього заповідається приїзд то Торонто Вячеслава Чорновола, голови Обласної Ради в Львові і депутата до Верховної Ради України в Києві, як також прибуде Михайло Горинь, генеральний секретар і співосновник Руху України та депутат до Верховної Ради України.

Життя починає іти далі своїм бурхливим руслом. Але і на культурному відтинку ласкава доля принесла нашій громаді в Канаді милу несподіванку, не менш важливу від попередніх: приїзд професійного ансамблю „Надзбручанка" з України, який розпочав своє концертове турне по Канаді і Америці прем'єрою у неділю, 9-го вересня в пополудневих годинах в театрі Гамилтон Плейс в Гамилтоні, Онтаріо.

Ансамбль „Надзбручанка" існує при Тернопільській Філгармонії від 1961 року і здобув для себе признання своїми виступами не тільки в Україні, але також в Польщі, Болгарії, Чехо-Словаччині, та всьому Совєтському Союзі. Вже від першої своєї появи на сцені театру полонив глядачів кольоритністю своїх строїв, бравурністю та високомистецьким виконанням. Його склад на це турне — 47-членів, а саме 15 — чоловіків-танцюристів, 15 — дівчат-танцюристок, 9 членів оркестри під керівництвом Анатолія Баньківського, випускника Львівської Філгармонії, дві солістки, один соліст, чудовий баритон, допоміжний персонал та вкінці досвідчений хореограф-балетмайстер Юрій Пац.

Репертуар „Надзбручанки" збудований на оригінальних постановках, які захоплюють глядача своєю різноманітністю, чудовим виконанням та фолкльорним багатством. Глядачі, заповнивши вщерть і залю і балькони театру, від першого привітального танку до останнього — „Гопака", захоплені чудовим і майстерним виконанням обдаровували виконавців гучними оплесками, вигуками „браво", „браво" та вставанням з місць, домагаючись повторень. Не диво, отже, що останню частину точки, „Весілля" прийшлось виконавцям повторити аж тричі. „Весілля": перед очима глядача немов в калейкоскопі проходять чудові картини весільного українського обряду — свати... батьківське благословення... Ну і весільна гостина та танці. Це прекрасний образ весільної ідилії українського народу.

Кожна точка програми „Надзбручанки" від початку, до кінця, точно продумана і по-високомистецьки виведена. Тож не диво, що і в Канаді „Надзбручанка" вже своїм першим виступом здобула для себе беззаперечний успіх і признання.

Своєю чисельністю „Надзбручанку" можна би порівняти хіба до ансамблю „Верьовки" або балетного ансамблю Павла Вірського, які своєчасно концертували в Канаді, але то призабулось, і не вся наша громадськість в ті часи брежневщини і сталінщини на Україні вважала доцільним ходити на їхні виступи. Тому то поява „Надзбручанки" на терені Канади прямо благословенна, яка розкриває перед нашою громадськістю велич народного танку в Україні. І тому то не можна пропустити цієї нагоди, щоб налюбуватись чудовим українським танком і піснею на концертах наших дорогих гостей з рідних земель. Не всі можуть поїхати в Україну, щоб зцілити біль своєї національної душі, але кожен може піти на концерт „Надзбручанки" і вийти з нього оновленим і душевно і скріпленний бо побачить, що Україна живе, що українська культура і, а з нею і наш живе народ росте, і не здається...

Після концерту в залі церкви св. Духа відбулося прийняття для членів „Надзбручанки" і запрошених гостей, на якому щиро і тепло вітали їх представники нашої громади, між якими в особливий спосіб влились в їхні душі слова отця митрата Ганківського.

Накінець належало б сказати дещо про організаторів приїзду „Надзбручанки" до Канади. Це сталося зусиллям відомого власника туристичного підприємства „Астро Тревел Сервіс" в Торонто Романа Грицини при допомозі його братів, за що українська громада повинна бути йому вдячна, бо приїзд цього професійного, численного ансамблю, це дальша будова культурного мосту поміж українською діяспорою і Україною, якого нам так потрібно на чужині, щоб витримати натиск асиміляції.

Дай же Боже, щоб цей початок нового періоду в нашому громадсько-національному житті в Торонто і околицях, продовжувався успішно й не менш динамічно і плідно на будуче.

Святослав Гординський

МІЖ ДІЙСНІСТЮ І ТРАГІФАРСОЮ

I.

Користаючи з того, що совєтський уряд частинно відкрив свої архіви для дослідів історикам і журналістам, київський тижневик „Україна" з 30-го липня помістив досить сенсаційну статтю Вячеслава Попика п.з. „Ательє на вулиці Вольонтерів", на якій від 1925-35 роках в Парижі жив мистець-маляр Микола Глущенко. Стаття, на 10 шпальт, пише про те, що 1919 року він був силою мобілізований до денікінської армії, після війни знайшовся у польському таборі полонених, звідки втік до Німеччини і студіював у Берлінській академії мистецтв за допомогою гетьмана П. Скоропадського, проф. Р. Смаль-Стоцького і В. Винниченка. 1925 року він переїхав до Парижу (до речі, прийнявши перед тим совєтське громадянство — С.Г.) і в час розквіту „українізації" почав робити старання для переїзду в Україну. Це було на руку сталінському режимові і на Глущенка звернено увагу, але одночасно вимагано від нього, щоб він прислужився чимсь існуючому в Україні режимові. Отож, у Парижі його заанґажував аґент КҐБ як інформатора-розвідника (кличка „Ярема") серед української еміграції.

Українська повоєнна еміграція в західній Европі цікавилася Глущенковим малярством, що було цінене й французькою критикою, тож його ательє відвідували такі українські діячі, як Дмитро Андрієвський, ерцгерцоґ Вільгельм фон Габсбурґ („Василь Вишиваний"), В. Винниченко й інші видатні особи. З тих відвідин (кінець 20-их рр.), в архіві зберігаються оригінальні звіти-документи „Яреми", про те, що, наприклад, (як пише Попик) — „в передмісті Берліну на кошт німецької розвідки побудовано казарми для українських націоналістів і ведеться формування військових частин... керує штабом полк. Мельник". В архіві є теж документи зв'язків Глущенка з його бельгійським приятелем, аматором малярства, Андре Мірабо, торговельним аґентом, який пропаґував продукти різних фабрик і фірм. Від нього Глущенко діставав різні проспекти індустріяльних і комерсійних установ, включно до летунських, і передавав їх до Москви (яка не визнавала західнього „копірайту" патентів — С.Г.). Проте, ніхто не спішився пускати Глущенка на Україну, щойно в липні 1936 року він з дружиною (яка працювала в посольстві в Парижі) і синком отримав дозвіл виїзду до СССР. Одначе їхати в Україну йому не дозволено, він осів у Москві, де, як пише Попик, він отримав мешкання в кімнатці на 9 квадратних метрів (10 квадратних ярдів) з доступом до комунальної кухні. Постійно жити йому в Україні дозволено щойно після війни.

У цій своїй статті я не збираюся ні боронити, ні осуджувати Глущенка, хотів би тільки додати до написаного кілька своїх коментарів. Передусім — виключене, щоб такі досвідчені науковці, журналісти й політики, як Д. Андрієвський, Р. Смаль-Стоцький або військовики могли давати Глущенкові якісь таємні інформації. Навпаки, Андрієвський, приїхавши з Брюсселю до Парижу, говорив мені, що „ми використовуємо Глущенка, через нього йде на Україну наша преса й ідеологічна література, — якщо частину з того й заберуть каґебісти, то й між ними є українці, які це прочитають". Глущенко, до речі, зв'язав мене з держвидавництвом „Мистецтво" в Харкові і воно незабаром запропонувало мені переїхати до них працювати у відділі мистецької книги. Коли 1931 року я згадав Глущенкові, що ціла родина Крушельницьких вибирається до Харкова і для цього приймає совєтське громадянство, він перестеріг мене, щоб я їхав туди тільки за контрактовою умовою, затвердженою польським консулятом, бо немає певности, чи зможу повернутися до Львова. З такими контрактами їздили тоді в Україну наші музики — М. Голинський, А. Рудницький і інші. З них Голинський привіз мені записку на шматку газети від Анатоля Петрицького: „Святославе, нікуди не рипайтесь!" Я й не поїхав.

У кожному разі, я аж до половини 1933 року використав зв'язок з В-вом „Мистецтво" і передав або вислав поштою цілі пачки мистецьких і літературних видань. Я їх купував за видання з України, які мені присилано, там були такі безцінні книги, як каталог-монографія посмертної вистави Юрія Нарбута 1926 року, або „Театральні строї" Петрицького (недавно на авкціоні в Ню Йорку продано цей альбом за 800 дол.).

Закінчення буде.

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ!

Аркадія Оленська-Петришин

ВІДНОВЛЕНИЙ ОЛЕСЬКИЙ ЗАМОК

Відновлений Олеський замок і музей є начебто свідченням посвяти і зусилля людей, які спасли його від цілковитого знищення. Ці люди, подвижники, жертвують багато власного життя ради збереження української культури, заповідників та інших ділянок нашої спадщини. Олеський замок, що є одним з філіялів Картинної ґалерії у Львові, знаходиться 35 миль на північний схід від Львова. Я мала нагоду зустріти Бориса Возницького, який своїм ентузіязмом та з допомогою громади, підняли з руїн колишній замок (відомий вже в 1327 році) і зробили велике сховище і музей — тестамент тяглости української культури. Відмінно від багатьох невідомих працівників, осяги Бориса Возницького високо оцінені, він знаний як заслужений діяч мистецтва, директор Картинної ґалерії у Львові, лавреат Шевченківської премії та член міжнародної ради музеїв.

Про початки замку Возницький розказує таке: після знищення Батиєм (1241 р.) городища поблизу Олеської гори, на цій горі побудовано кріпость з 2 і півметровими стінами і однією баштою. Коли кріпость забрали поляки, вони зробили надбудову над кріпостю і побудували в XVII сторіччі монастир Капуцинів біля замку. Однак у цінці XIX сторіччя все пішло в руїни (був і землетрус). Коли в 1950 році замок став відділенням Картинної ґалерії, з нього як і з монастиря залишилися тільки стіни. (В монастирі німці зробили жидівське ґетто, а коли відступали, то підпалили).

Над головною реставрацією замку працювали 15 років. Деякі проблеми, як от прочищення 42-метрової студні, ще далі не розв'язані бо для цього потрібна особлива допомога, як співучасть шахтарів.

Уже тепер в Олеську (замок і монастир) є найбільша експозиція стародавнього мистецтва на Україні. Все, що там знаходиться, дістали працівники; вони або привезли дещо з експедицій, дещо купили, а головно помістили там стару збірку Картинної ґалерії. Експозиція є особливо велика також завдяки тому, що в Олеську рішили показати все, що творилося на землях Львівщини. Тож музей включає праці приїжджих мистців, як італійців та французів, які вплинули на розвиток мистецтва на Україні. Однак цікаво також, що іноземні мистці, які приїжджали на Україну попадали також під місцеві впливи.

Після головних реставрацій відкриття замку-музею відбулося в 1975 році. З оригінальних інтер'єрів на залишилося нічого, однак завдяки інвентарям, які описували все докладно, було достатнє уявлення про них і вдалося позбирати меблі з XVII і XVIII століть і відтворили деякі інтер'єри. Дещо з меблів збереглося в Історичному музеї, дещо дістали з авкціонів, дещо, як піч, відтворили студенти як дипломну роботу.

Велику частину кімнат замку, однак, призначено виключно для музейних об'єктів. Колишній монастир — це тепер студійне хранилище і в ньому є особливо багато простору на експонати, включно з місцем на більші об'єкти, як іконостаси.

Більшість ікон не збереглися в доброму стані. З початком нашого століття багато ікон зберіг Митрополит Андрій Шептицький для новоствореного Національного музею у Львові. Сучасні працівники і реставратори почали збирати ікони щойно в 60-их і 70-их роках, значить, мусіли шукати залишки і то такі, що збереглися дуже погано. Коли ікони були вже дуже темні, що важко було розпізнати зображених постатей і не було можливости відновити їх, то найчастіше їх палили. Коли приїжджали експедиції шукачів ікон, вони часто дізнавалися, що приїхали запізно, бо ікони недавно спалено. Деякі ікони, які були перемальовані, вдалося реставрувати. Однак експедиція приїхала до церкви, де були дуже старі дошки з розписами XIX століття і коли в реставраційній майстерні здіймали верстви фарби, то виявилося, що аж п'ята на споді показалася оригінальною, з кінця XIV, початку XV століття. Часом знаходили дошки, які вже частинно погнили, але вдалося зберегти непогнилі частини. Часто об'єкти лежали роками, чекаючи на реставрацію. В одній експедиції учасники полізли на стрих каплички, яка знаходилася на кладовищі і знайшли ікони з XV століття, які лежали під сміттям. Раз приїхали під одну церкву, де ікони лежали під стіною і священик казав, що можна їх забрати, бо він вже сказав старості, щоб усе спалити. Ікони вже були порізані і порубані на дрова до палення. Все треба було посклеювати і вичистити в реставраційних майстернях і в процесі реставрації знайшли дату: 1687 рік. Раз на даху віднайшли і реставрували портрет 250 років після виконання, це був Козак Мамай у західньоукраїнській інтерпретарії.

Директор Возницький пояснював впливи місцевих елементів, народного примітиву, в розписах ікон. Один з цікавіших зразків цього в Олеську є зображення страшного суду, де грішників тягнуть до пекла, як це колись робили татари з ув'язненими людьми. Єдина зображена в пеклі одягнута людина — це шинкарка, тому, що вона там у праці. Зображені грішники, як от чоловік, що брехав, повішений за язик, розбійник сам себе коле ножем. Є багато інших грішників, у зображені яких помітні впливи місцевих вірувань, включно з жінками, які чарували чоловіків. На самому дні пекла повішений Юда за найбільший гріх — зраду Христа.

Збірка українських портретів, які знаходяться у колекції Олеська, нараховує біля 1,000 експонатів. Із зразків помітно, що портрети, які пов'язані зі західніми традиціями реалістичніші, коли ж портрети українських майстрів спрощено іконописні. Ті інші вказують на те, що іконопис перейшов в портрет, як це помітно в більшій площинності зображення. Взагалі в більшості, як у XVII сторіччі працювали місцеві майстри, що, мабуть, пояснює кількість дуже рідкісних у інших частинах Европи селянських портретів.

Возницький пояснював, що українські історики саме роблять переоцінення своїх раніших позицій, коли вважалося, що праці, які стилістично ближчі до европей-

(Закінчення на стор. 3)

КАНАДСЬКА ПРЕСА подала до відома, що впродовж останніх кількох днів уряд Ізраїля здобув тимчасову перемогу в канадському суді, отримавши законний дозвіл про припинення публікації книжки, що своїм змістом виявляє таємні інформації про діяння Моссаду, ізраїльської секретної служби. Одним із тверджень в цій книжці є те, що Моссад знав про плянований терористами напад у Ливані в 1983 році, де згинув 241 американський вояк, одначе не передав цієї інформації куди потрібно, бо хотів пошкодити спілкуванні ЗСА з арабськими країнами. Автор книжки „Шляхом обману;розгромлюючий внутрішній портрет Моссаду" є Віктор Островскі, колишній аґент Моссаду. Цю книжку він написав разом із канадською журналісткою Клер Гой. Книжку в Канаді наступного місяця заплянувало видати торонтонтське видавництво Стоддарда, але в п'ятницю, 7-го вересня, отримало повідомлення від адвокатської фірми, що репрезентує уряд Ізраїля, що суд провінції Онтаріо тимчасово припинив публікацію книжки, а 17-го вересня відбудеться переслухання в цій справі.

Українсько-американський День у Баффало

Українсько-американські Дні у Баффало увійшли вже у звичку. Щороку, почавши від 1972 року, їх влаштовує Відділ УККА. Цьогорічний Українсько-американський День (19-ий з черги) відбувся в неділю, 12-го серпня, на площі української автокефальної православної церкви Св. Тройці. На цій площі відбувалися Українсько-американські Дні переважно і минулими роками.

Звичаєм стало також і пов'язування Українсько-американських Днів з певними видатними особами чи подіями. Цьогорічний Українсько-американський День пройшов під гаслом „Живи, Україно!" — згідно з процесом національного і державного відродження, який проходить саме тепер на нашій Батьківщині. Крім того, цьогорічний Українсько-американський День був присвячений 40-річчю існування Відділу УККА в Баффало. Про характер імпрези говорили жетони, що їх одержували учасники при вступі на площу, і декорація провізоричної сцени, на якій проходила офіційна частина імпрези. Жетони проєктували маестро Мар'ян Борачок і Василь Пристайко, а декорацію — маестро Борачок. В дусі гасла „Живи, Україно!" і під аспектом 40-річчя Відділу УККА 1950-1990 були виголошені дві доповіді. Інж. Богдан Мороз нав'язав свою доповідь до подій, які тепер проходять в Україні, а д-р Андрій Дякун подав коротку історію Відділу УККА в Баффало, про його ціль і завдання. До речі, інж. Мороз виручив запрошеного з Торонто промовця ред. Василя Дідюка, який із-за перешкод не міг прибути до Баффало. Інж. Мороз говорив по-українськи, а д-р Дякун по-англійськи.

Мистецьку частину імпрези заповнив своїми виступами танцювальний ансамбль „Дунай" із Сент Кетерінс (Канада) під проводом свого довголітнього балетмайстра Ореста Самця. Слід зазначити, що цим разом виступав не увесь ансамбль, а тільки його частина. „Дунай"— це, без сумніву, один з найкращих танцювальних ансамблів у діяспорі. Треба подивляти балетмайстра Ореста Самця, який уже стільки років вишколює все нових і нових адептів українського народного танцю. Не буду зупинятися над окремими точками виступу ансамблю „Дунай". Всі вони пройшли на високому мистецькому рівні. Згадаю лише виступ солістки Марійки Самець (дочки балетмайстра), яка протанцювала танець „Волиняночка", мабуть, власної композиції, а якщо так, то їй належиться подвійне признання: і за композицію, і за виконання.

Офіційну частину імпрези відкрив і далі її провадив голова Контрольної комісії Відділу УККА Василь Шарван. Після відкриття він попросив окремих осіб зайняти місця у президії. Президію творили: священики, голова Відділу УККА Даша Процик, представники місцевих організацій, товариств та установ, а також інші члени громади.

Офіційну частину розпочато і закінчено молитвою. Молитву провели: о. Мар'ян Струць (на початку) і о. Павло Садуський (при кінці). У своїх молитвах (до речі, власної композиції) обидва отці взяли до уваги події, які відбуваються тепер на Україні і просили Всевишнього, щоб заступився за український народ і допоміг йому зажити вільним життям.

Після офіційної частини учасники імпрези мали можливість провести час у зустрічах із знайомими, у розмовах, мали можливість спробувати смачних страв, що їх приготували пані ОЖ ОЧСУ і Сестрицтва Св. Ольги при церкві Св. Тройці.

В часі імпрези, а особливо після доповіді д-ра Андрія Дякуна, не одному учасникові могло прийти на думку: чому Відділ УККА в Баффало засновано на 10 років пізніше від створення Централі УККА? Не буде зайвим дати у цьому дописі відповідь на таке питання. Для відповіді послужили мені „Матеріяли до історії українського поселення у Баффало й околиці". Це обширна книга, що її Відділ УККА в Баффало видав у 1982 році з нагоди 100-ліття прибуття до Баффало перших українських поселенців. Із названої книги можна довідатися, що спроби створити у Баффало й околиці якусь нарядну організацію почалися в лютому 1940 року, ще перед створенням УККА у Вашінгтоні.

УККА, як відомо, започаткував своє існування 24 травня 1940 року. Справа створення надрядної організації в Баффало виринула на річних Загальних Зборах 64-го Відділу Українського Робітничого Союзу (тепер — Братського), які відбулися 17 лютого 1940 року. Предсідник цих Зборів Ілля Була виголосив добре обдуману доповідь, в якій власне і висунув ідею покликання до життя надрядної організації. Він запропонував навіть і назву для неї: Українська Національна Рада. Доповідач підкреслив, що створення такої Ради є конечним, бо тільки добре зорганізовані громади й народи мають значення. „Як ми в Баффало й околиці зорганізуємо всі товариства, — сказав Ілля Була, — тоді будемо могти нести моральну і матеріяльну поміч братам у боротьбі за самостійну, соборну, народоправну Україну".

Слова Іллі Були, сказані 50 років тому, не втратили своєї актуальности і сьогодні, особливо сьогодні, коли нашій громаді в Баффало і взагалі всій українській спільноті в розсіянні потрібна спільна думка і спільна дія.

Запропонована Українська Національна Рада стала згодом дійсністю. Її представники — Домініка Жук і Іван Мелеш брали навіть участь у Конгресі у Вашінгтоні 24 травня 1940 року. З огляду на те, що подібні Українські Національні Ради створено у Баффало-Блекрак і у Лякавані, їх згодом об'єднано в „Український Центральний Комітет Української Національної Ради". Головою цього Комітету став І. Жук. Комітет вважав себе клітиною УККА. При кінці 40-их років Комітет не проявляв якось діяльности, а вкінці перестав існувати. Створення в 1950 році Відділу УККА в Баффало не було властиво новиною. Тоді, радше, відновлено ідею, що її свого часу висунув Ілля Була.

Склалося згодом так, що Ілля Була очолював Відділ УККА протягом 10-ти років після однорічного головства першого голови Відділу Олександра Слотюка. Але це вже історія Відділу УККА...

Слід згадати, що о. Іван Жук, Ілля Була, Домініка Жук, Іван Мелеш, Олександер Слотюк, які у 40-их роках висунули потребу громадської єдности і провели свою ідею в життя, відійшли уже у Божу вічність.

Михайло Лоза

Відновлений...

(Закінчення зі стор. 2)

Олеський замок.

Богородиця Одигітрія XV століття дошка, темпера.

Порізані об'єкти з церкви перед реставрацією.

ського мистецтва є ціннішими. Тепер починають вище оцінювати місцеві традиції.

В колекції Олеська є частини церков, іконостаси, вівтарі та великі розміром картини, які неможливо експонувати в повності і які часами частинно зрольовані. Також ще є там зрольовані плащаниці, які чекають на реставрацію.

Возйицький вважає, що в другій половині XVIII століття Львів був одним з важливіших центрів дерев'яної скульптури. Колекція Олеська включає одну з найбільших в світі збірок дерев'яної скульптури (біля дві і півтисячі праць). Є декілька тисяч зразків прикладного мистецтва, як також дивовижні народні скульптури. В музейній частині замку знаходиться найстарше на Україні різблене розп'яття з кінця XV — початку XVI століття. Спочатку приїжджали скульптори, які вчили місцевих майстрів. Між місцевими майстрами був маловідомий майстер Пінзель, який виконав серію дуже оригінальних скульптур і мав багато учнів. Це зразки европейського бароккового мистецтва, здеформованого впливами візантійських стилістичних рис, що надає цим працям своєрідної динаміки.

Багатство збірки Олеського замку і монастиря подиву гідне. Але перед працівниками, які так багато вклали досі праці, ще дуже багато завдань. Їх треба не тільки подивляти, але у всякий спосіб підтримувати

Українські...

(Закінчення зі стор. 1)

ції, необхідно почати негайно переговори між республіками, спершу у таких питаннях: економічні та фінансові взаємини, збройні сили і військово-промисловий комплекс КГБ, спільні екологічні програми, паливно-енергетичний комплекс, транспорт і зв'язок, право наступництва республік щодо міжнародних договорів та майна СССР.

Учасники зустрічі ствердили, що вирішення перелічених проблем у дусі добросусідського співробітництва буде конструктивним кроком вперед у розвитку міждержавних відносин України і Росії, а для їх здійснення треба встановити дипломатичні і консульські відносини між обома країнами.

Парляментаристи закликали своїх колег з верховних рад УССР, РСФСР і СССР приєднатися до них і підписати цю заяву. Вони закликали найвищі законодавчі органи УССР і РСФСР „принципи і положення цієї заяви покласти в основу документів про міждержавні відносини України та Російської Федерації".

Заяву складено українською та російською мовами.

М. Горинь...

(Закінчення зі стор. 1)

від впровадження їх в життя та заблькування підписання нового союзного договору, до чого всіма силами стремить Міхаїл Ґорбачов.

Присутні поставили прелеґентові багато запитань, які деталізували проблеми порушені у доповіді. Зустріч закінчилася відспіванням національного гимну та овацією для М. Гориня.

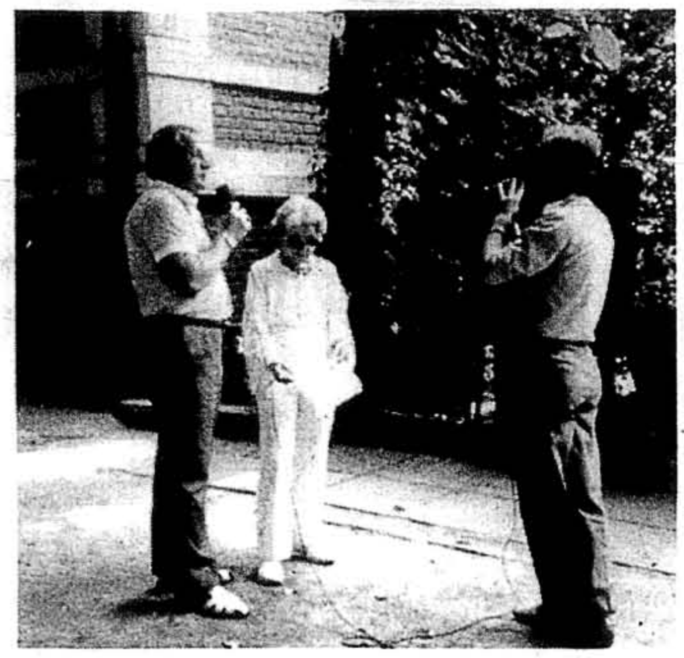
У п'ятницю вечером Михайла Горина, його дочку Оксану хлібом і сіллю вітали на Союзівці: головна радна УНС Аня Дидик-Петренко, головні радні Володимир Квас і Евген Іванців, головний редактор „Свободи" Зенон Снилик, управитель Союзівки Іван Флис мол., колишній довголітній предсідник УНС Йосип Лисогір, Лариса і Таїса Кордуби та Андріянна Леськів. М. Гориневі товаришувала Марта Коломиєць, співредактор „Українського Тижневика".

Після привітання при в'їзді на Союзівку гість виступив з коротким словом до біля 200 осіб, зібраних біля пам'ятника Т. Шевченкові. Тут М. Горинь поклав квіти, а його дочка у стіп пам'ятника Лесі Українки.

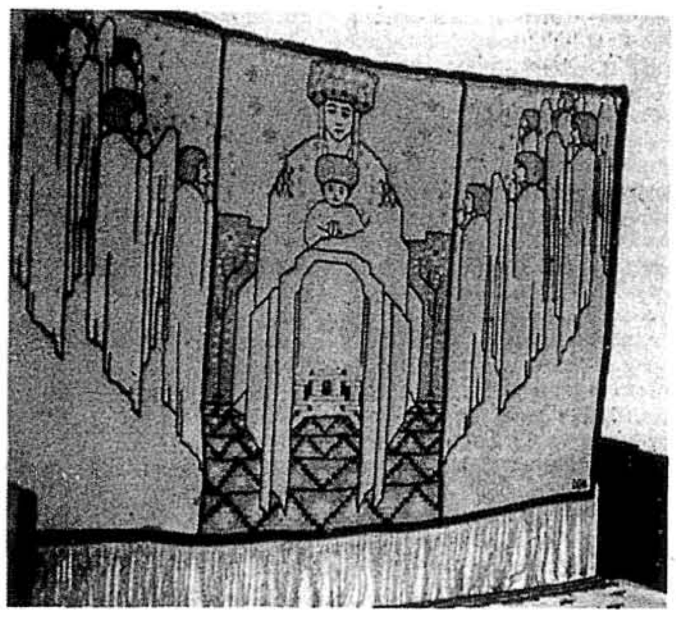
„Мій скарб"...

(Закінчення зі стор. 1)

не була першою. Про це писала тричі „Культура і життя" у 87 і 88-му році та за це він заскаржив до суду художника Е. Миська та журналіста П. Романюка. Але щойно аж після смерти Островерхова виявилась наверх уся таємнича історія власника безцінної збірки. Дивно, що якось довгі роки М. Островерхов міг забрати в людей та різними хитрунствами здобувати мистецькі скарби безкарно а то навіть під опікою „власть імущих". Ба, щобільше, вже після смерти М. Островерхова „зникло" безслідно 36 дуже вартісних мистецьких речей нібито дарованих музеєві. Розуміється культурно-мистецькі кола Львова почали робити всі можливі заходи, щоб збірка М. Островерхова вкрадених скарбів залишилася таки там звідкіля вона в більшості походить. Усі цінності перевезено до Львівської картинної ґалерії і виставлено публічно через два місяці. Виставку відвідало майже 50,000 відвідувачів, а деякі з них, як розповідали мені тепер у Львові, плакали, розпізнаючи колишню їхню власність.

Перед хатою в часі накручування інтерв'ю для львівської телевізії. Перший зліва ред. П. Романюк.

Килим роботи О. Кульчицької тепер в музеї О. і О. Кульчицьких, колись прикрашував кімнату при вул. Пушкіна ч. 21.

Усе це було причиною, що провідні українські культурні та політичні сили Львова виготовили відкритий лист до міністра культури УССР Ю.О. Олененка, як також російською мовою до голови правління Совєтського фонду культури і директора музею образотворчих мистецтв ім. О. Пушкіна в Москві, з домаганям залишити все це майно загарбане з музеїв та приватних збірок Львова. Листи підписали і депутати, і науковці, і музики, і мистці.

Дальша доля завіщання та майна тепер у руках судових та інших чинників, які мають вирішити справу.

Коли, отже, до Львова дійшла вістка, що у мене в руках усі докази, що хата належить мені, ще із актом купна, (з якого довідалася аж тепер, перечитавши його точно, що діяв батько в імені „малолітньої" дочки) мені дали знати, що мої відвідини там та розпізнання вкрадених речей — чи не єдиний правний доказ загарбання М. Островерховим чужого майна.

Зустріч з хатою, була дуже дивна... В городі троянди, що їх ще посадила рука моєї мами, та виноград... І як дивно було довгими годинами переглядати в картинній ґалерії збірку мистецьких цінностей та устаткування хати і розпізнавати давні родинні пам'ятки.

З допомогою секретаря ґалерії Оксани Пеленської, яка завідує тепер цими скарбами, і мистецтвознавця Любарта Ліщинського я раз-у-раз віднаходила предмети, що були колись у хаті, яку згідно з актом купна назвали „Mon bijou" — „мій скарб". Було там устаткування вітальні і бібліотечна шафа і приязний великий годинник у скриньці з маятником, який мені завжди нагадував соняшну кулю і частина кобальтового ще бабусиного „сервісу", і китайська тарілка, на якій подавали овочі, та навіть срібні ложечки з монограмом мами. Віднайшлися також деякі книжки, зокрема німецькою і французькою мовами, але із великої збірки наших картин віднайшла лише дві. Як вияснила, однак, О. Пеленська хитрий М. Островерхов старався картини відомих українських мистців „вимінювати" на чужі, щоб не було легко розпізнати власникам.

Отже не довелося мені розпізнати так добре запам'ятаних картин Труша, портрету діда С. Федака, картини св. Юра роботи О. Новаківського чи серії із українських народних казок М. Бутовича.

Зате в музеї О. і О. Кульчицьких зустріла мене добра несподіванка — там на почесній стіні висів так добре знаний мені з дитячих років килим роботи Ольги Кульчицької, до якого маленький рисунок вожу зі собою немов найбільший скарб усюди вже від півстоліття. Як цей килим дістався туди із хати при вул. Пушкіна — ніхто не вмів вияснити.

О. Пеленська, що від початку займається „колекцією" М. Островерхова, не лише терпеливо переглядала її зі мною, але при тому розповідала цікаво про самого її „власника". Він любувався зокрема у дорогоцінній японській та китайській порцеляні, у французьких фіґуринках та рідкісних книжках, яких позбирав до 10,000, між якими численні білі круки з музеїв із видертими першими сторінками, на яких напевно була печатка. Сам залюбки ходив у шовковому вбранні із шаликом біля шиї та ніколи не можна було його бачити в мундирі. А збірки французьких косметиків позаздростила б йому кожна жінка...

М. Островерхов мав різні хитрі засоби здобувати цінні речі від своїх „жертв". Розповідали мені у Львові, що він часто висилав аґентів КҐБ до осіб старшого віку, жидівського чи українського роду з вісткою, що їх чекає в короткому часі вивезення на Сибір. Тому, мовляв, краще випродати чимскорше все цінне і закупити теплий одяг та сухі харчі. Перелякані такі „жертви" продавали все, що мали підсуненим М. Островерховим покупцям і чекали на... вивіз, який ніколи не приходив.

Списавши свої нібито „віднайдені скарби," я виготовила відповідну заяву голові Народного суду Львова, подаючи при тому також всі докази власности хати при вул. Пушкіна ч. 21 та з виразним бажанням усі розпізнані речі залишити нашому місту. Все це підтверджено нотаріяльно і залишено до дальшого розгляду.

Ще довелося розповісти цілу історію моєї родини та купна дому зацікавленому в кожній дрібниці ред. П. Романюкові і завдяки йому вперше в житті стати до телевізійного інтерв'ю таки на порозі хати при вул. Пушкіна ч. 21, до якої не зважаючи на заховані пів сторіччя ключі ввійти не могла, через урядові печатки на дверях.

Тепер „мій скарб" чекає, щоб стати загальним скарбом українського Львова і його мешканців і за це я готова разом з ними боротися дальше.

У „Свободі" ч. 166 з 30-го серпня 1990 р. в подяці Родини бл. п. Дарії Камінської зайшла друкарська помилка. В датках на радіопрограму церкви св. Юра подано, що даток зложила Олена Гентиш, а має бути ІВАННА ГЕНТИШ.

Перепрошуємо за помилку.

Адміністрація

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

П'ЯТНИЦЯ, 21-го ВЕРЕСНЯ 1990 р.

Пассейк, Н. Дж. Місячні збори Т-ва ім. Т. Шевченка 42-го Відд., о год. 7-ій веч. в УНДомі при 237 Hope Ave. Просимо взяти численну участь. Приєднуйте нових членів до УНСоюзу. — В. Марущак, рек. секр.